

Pályázati azonosító	TÁMOP-3.1.4/08/2-2008-0136
Pályázat címe	A kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés – Innovatív intézményekben
Pályázó neve	Csongrádi Kistérség Többcélú Társulása
Pályázó címe	6640 Csongrád Kossuth tér 07.
Feladat ellátási hely neve	CS.K.E.A.O.I. Szent László Általános Iskola

Innováció címe: „Láthatatlan napközi programja a felső tagozaton a NAT kiemelt fejlesztési feladatainak megvalósítására: Környezettudatosságra nevelés projektje a 7. osztályban: „Óh, dicső természet!”

Innováció típusa: Projekt

Készítette: Forgóné Balogh Erika, Kovács Andrea, Györgyiné Felföldi Éva, Mészárosné Lajos Ildikó, Varga Andrea, Sebőkné Bencsik Elvira, Szabó Ferenc

Projekt

Cím: *Környezettudatosságra nevelés projektje a hetedik osztályban:
„Óh, dicső természet...”*

Készítette: *Forgóné Balogh Erika, Kovács Andrea, Györgyiné Felföldi Éva, Mészárosné Lajos Ildikó, Varga Andrea, Sebőkne Bencksik Elvira, Szabó Ferenc*
(**Időpontja:** *Csanytelek, 2010. május 03. – 2010. június 10.*)

1. A téma megnevezése: *A természeti környezet és az életpálya építés kapcsolatának erősítése.*

2. Bevezetés:

Csanytelek alföldi, mezőgazdasági beállítottságú település. Sajnos az utóbbi időben itt is jellemző a munkanélküliség. A falu jövője függ attól, hogy gyermekeink itt találják meg azt a munkát, amiből felnőttként megélnék. Fontos, hogy bármely fokú végzettséggel visszataláljanak szülőfalujukba munkalehetőséget találva, illetve teremtve. Mindehhez szükséges a szűkebb haza szeretete, megbecsülése.

A természet témát ezért több részre bontottuk, hogy részletesen megismerjék a gyerekek a növényi, állati környezetet, a hozzá kapcsolódó munkalehetőségeket, valamint a természetvédelmet.

A témát a hetedik osztálynak ajánljuk a közelgő pályaválasztásra gondolva. Innovációnak szánjuk, mert tanulóinkat hosszabb időre foglaljuk le délutánonként szervezett, értelmes tevékenységgel, csökkentve ezáltal a tinédzserkor elejére tehető „csavargások”, céltalan ténfergések lehetőségét. Mindemellet megfelelő társaságot, baráti kört biztosítunk a tevékenységek mellé.

A falu lakosainak bevonásával szorosabbá válik a kapcsolat intézményünk és a település között. Fontos, hogy a lakosság tudja, hogy milyen céllal tevékenykedünk, ezáltal betekintést nyernek iskolánk munkájába, kívülről támogatva céljaink elérését.

3. Projekt leírása:

3.1 Hosszú távú célok:

Szeretnénk észrevetetni, hogy az iskolában a közvetlen tanuláson kívül a szabadidő hasznos eltöltésére is van jó lehetőség, hogy a burkolt formába öntött tanulás élményszerű is lehet.

A hagyományos tanulási módszereken kívül új módszerekkel is kedvet szeretnénk szerezni a tanuláshoz.

Szeretnénk egyre több végzős gyermekünket úgy elbocsátani, hogy stabil jövőképpel rendelkezzenek, mely szükséges ahhoz, hogy kialakulhassanak szokásaik, megszilárduljon életvitelük, mindezek eredményeként a környezethez való pozitív érzelmi viszonyulásuk is erősödik. Törekvésünk, hogy a környezet ismeretén és a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartás a tanulók életvitelét meghatározó alapelv legyen.

A környezeti tudatosság középpontjában a rövid távú profit- és növekedésközpontú gondolkodás helyett a hosszútávra tekintő fenntarthatóság gondolata van. Az ennek kialakítását célzó pedagógia középpontjában az ún. TÉT koncepció áll. A mozaikszó betűi a következő tartalmakat jelölik: T = tudományos ismeretek: különböző tantárgyakból származó háttértudás, É = értékrendszer: mindazon tényezők, amelyek alapvetően meghatározzák az egyének döntéseit, T = társadalmi gyakorlatok: egyéni és társas szokások, melyek összefüggésbe hozhatók a környezethez és természethez való viszonyal, valamint befolyásolják azokat.

Mára a világ egyik központi problémájává vált az a tény, hogy a mindennapi életünk szempontjából természetesként elfogadott tevékenységek sokasága alapvetően befolyásolja a környezet állapotát. Az ember és természet kölcsönös függőségének megértése annak elfogadását jelenti, hogy az ember nem élhet úgy, mintha a természet

erőforrásai korlátlanok lennének, s tettei során – saját maga hosszú távú érdekében is – mindig mérlegelnie kell, miként hatnak tettei a természeti környezetre.

Fontos a környezet védelméhez és megőrzéséhez szükséges tudás. Alapvető ebből a szempontból annak ismerete, hogy milyen helyet foglal el az ember az ökológiai rendszerben, s milyen hatással van az emberi tevékenység a természetben évezredek alatt kialakult egyensúlyokra.

Nagy hangsúlyt helyezünk a környezetért felelős magatartásformák kialakítására.

A környezeti tudatosság cselekvésben megnyilvánuló formája a környezettudatos magatartás, amelynek vezérlő elve a „Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan!” ma már széles körben elfogadott gondolata. Az iskolai programunk jelentős mértékben hozzájárulhat olyan apró, de a magatartásba szervesen beépülő, felelősséget kifejező környezetkímélő szokásoknak a kialakításához, amelyek döntőek lehetnek a felnőttkori viselkedést átható környezettudatos szemlélet kialakulása szempontjából.

A kívánt eredmény elérése szempontjából fontos, hogy a tanulás során szerepet kapjanak a megválaszolatlan, illetve kételkedést ébresztő tudományos kérdések, s a különböző tudományos eredményeket ne megdönthetetlen igazságokként mutassuk be, hanem egy folyamatosan fejlődő, változó rendszer részeként.

Mindezek mellett szeretnénk, hogy gyermekeink örömeiket leljék a kisebb tevékenységekben, melyek a természet megismeréséhez, alakításához szükségesek. Becsüljük meg mások fáradtságos munkáját!

Leljük örömeiket a közösen eltöltött órákban, építve ezáltal a közösségi szellemet, a csapatösszetartást. Meg kell tapasztaltatnunk, hogy milyen érzés az, mikor a résztvevők önmagukért és a közösségért is felelősséget vállalnak.

3.2 Közvetlen célok:

Közvetlen célunk a szűkebb természeti környezet megismerése és védelme. A gyerekeknek útmutatást adni arra nézve, hogy hogyan lehet értelmesen eltölteni a délutáni szabadidőt közösségben, vidáman, építő jelleggel.

Különböző tanulási munkaformákkal ismertetjük meg őket, ami a hagyományostól (tankönyv, füzet) teljesen eltérő, kedvet szerezve az ismeretszerzéshez, továbbtanuláshoz. A széleskörű ismeretek tantárgyak feletti, alkalmazható, praktikus tudást eredményeznek, melyeket a hétköznapi életben is használni tudnak.

Készítjük tanulóinkat az önálló munkára, valamint a csoportokban történő ismeretfeldolgozásra egyaránt. A túrákkal, mozgással együtt járó, a szabadban folyó felfedező tanulással, a manuális tevékenységek állandó jelenlétével új lehetőségek nyílnak meg a tanulók előtt. Mindezzel fejlődik az együttműködési, kooperációs és kommunikációs, véleményalkotási képességük.

Az ismeretszerzés élményszerűvé válik, közelebb kerülnek a természet értékeihez, példát látnak azok gyarapítására.

A lakosság bevonásával fejlődik a gyerekek kapcsolatalakító, kommunikációs készsége, a felnőttek elfogadása erősödik az iskola munkájával szemben.

Tevékenységeinken keresztül különösen fejlesztjük a kulcskompetenciákat: anyanyelvi, matematikai, természettudományos, idegen nyelvi, szociális, állampolgári, vállalkozói, hatékony önálló tanulási kompetenciákat.

3.3. Tartalom:

A témát három fő részre bontottuk. Az első részben a tanulók a növényi környezettel ismerkednek. Külön napokat szenteltünk a természetes környezetnek és külön a termesztett növényeknek. Mindkét területen keressük a kapcsolódási pontokat azokkal a foglalkozásokkal, melyek közvetlenül kapcsolódnak a témához. (termelő, kertész, gátnér...) Foglalkozunk a vetésekkel, zöldségkertészettel, virágkertészettel, növényvédelemmel, valamint a természetes környezettel, és annak védelmével.

A második részben az állati környezet kerül a középpontba. Házi haszonállatok, kedvencek, halak, vadállatok. Településünkön nagyon sok fajta háziállat előfordul, így a gyerekek érdeklődésére hagyatkozva szelektáltunk.

A helyi vadásztársaságnak köszönhetően a helyi vadállományról is képet kapnak a gyerekek, előadás, „mesélés” formájában.

Falunkat szinte minden oldalról halastó övezi, így programunkból az ott folyó munkát, tevékenységeket sem hagyhattuk ki.

A gyerekek egy-egy kirándulás alkalmával megismerik az állatok szükségleteit, ellátásuk módját, valamint a velük foglalkozó emberek életébe kapnak bepillantást.

A harmadik részben az élettelen természet kerül a vizsgálódás középpontjába. A levegő, a víz, a talaj védelméről szerzünk ismereteket. Sajnálatos aktualitásként a Tisza folyó árvízvédelme, valamint a belvizes kártalanítás is bekerült a tanulmányozott területek körébe.

3.4. Kapcsolódási pontok:

A legközvetlenebb kapcsolatot a hetedik osztályos természettudományos tantárgyakkal tudunk kialakítani. A téma sokrétűségének köszönhetően leginkább a biológia, kémia tárgyak anyagát érintjük, de a technika, földrajz, fizika, sőt irodalom tantárgyakkal is megtalálni a közös pontokat. Így programunk szorosan illeszkedik a NAT-hoz.

Maga a természetvédelem pedig minden tárgyon felüli, olyan ismeretanyag, mely az általános emberi tulajdonságok, értékek meglétét feltételezi, azokat alakítja, formálja. Megpróbáljuk a gyerekeknek megmutatni az iskolapadban tanult ismeretek természetbeni létezését, valamint alkalmazhatóságát, s mindezt úgy, hogy ne tudja „milyen óra” van.

A pedagógiai programhoz igazodva előnyben részesítjük az egyéni képességekhez igazodó munkaformákat (önálló, páros, csoportmunka), kooperatív és projekt módszer. A módszerek széleskörű alkalmazásával is készítjük őket az élethosszig tartó tanulásra, a toleranciára, széles természettudományos látókörre, a felnőtt életben való helytállásra. A pedagógiai programban megfogalmazott legfontosabb közvetítendő értékek között kiemelten szerepel az élő természet megőrzése, védelme, az élet tisztelete, az ökológiai gondolkodásmód, személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartás.

Tanulóink összetétele nagyon heterogén, ezért igyekszünk a gyerekek valós tudásszintjéhez alkalmazkodni, s egyéni fejlődési ütemet biztosítani az ismeretek elsajátításához.

Pedagógiai programunk szerint intézményünkben integrált oktatás folyik, folyamatosan segítjük a sajátos nevelési igényű, valamint hátrányos helyzetű tanulóink beilleszkedését, ismeretszerzését is, ehhez a projektünk kiválóan illeszkedik.

Helyi tantervünkben is kiemelten megfogalmaztuk az adott korosztályra vonatkozóan, hogy:

„A 7-8. évfolyamon az orientációs szakasz alapvető célja, hogy tudományosan rendszerezett ismeretek nyújtásával előkészítjük a tanulókat a továbbtanulásra, a pályaválasztásra. Megkezdődik az elvont, problémamegoldó gondolkodás kiművelése. Lehetőséget adunk a gyermekeknek önmaguk kipróbálására, érdeklődésük minél teljesebb kielégítésére. Megalapozzuk emberismeretüket, erősítjük autonómiájukat. Segítjük megismerni képességeiket, lehetőségeiket, jó és rossz tulajdonságaikat. Ösztönözzük erkölcsi felfogásuk függetlenedését. Jövőképüket a vágyaik és a realitás együttes tiszteletben tartásával a képességek szerinti pályaválasztásnak megfelelően törekszünk alakítani.” A megfogalmazott célokhoz maximálisan illeszkedik ez a program.

3.5. Időtartam: 4 hét

3.6. Résztvevők:

3.6.1. Tanulók: hetedik évfolyamos gyerekek.

3.6.2. Tanárok: kémia, fizika, technika, angol, földrajz, biológia, szövegértés-szövegalkotás tantárgyat tanító tanárok.

3.6.3. Külsősök: Csanyteleki zöldségkertész, gabona vetemény tulajdonos, virágkertész, a növénypatika szakembere, állattulajdonosok, halastó tulajdonos és halász, gátőr, vadőr.

3.7. Tanulásszervezés

3.7.1. Szervezeti keretek – helyszínek:

A programok az iskolai órarendi tanulás és ebédelés után kezdődnek, többnyire 14.00-kor. Nagyobb részben az iskolai tantermeket – természettudományos,

számítástechnika, könyvtári olvasó termeket - vettük igénybe. Ezen kívül látogatást tettünk egy paradicsomkertészetben, egy karfiol-paprika kertészetben, búzatermesztőnél jártunk. Előadásra kértük a helyi növénypatika mérnök végzettségű tulajdonosát, aki a helyszínen a virágkertészetét is megmutatta, valamint a helyi vadásztársaság képviselőjét, és kirándulást tettünk egyik halastavunkhoz is, valamint a Tisza gátra.

3.7.2. Módszerek: A program alatt alkalmazott módszerek: előadás, kutató-, gyűjtőmunka, megfigyelés, összehasonlítás, megbeszélés, vita, játék, rajzolás, plakátkészítés, kirándulás. Kooperatív csoport munka, szakértői mozaik, képtárlátogatás, villantó kártya.

3.7.3. Munkaformák: a programunk során alkalmazott munkaformák: egyéni, páros, csoport, frontális munka, kooperatív.

3.8. Értékelés:

Valamennyi napot csoportos és egyéni értékelés zár. Először a csoportok önértékelése hangzik el, majd az önként jelentkező tanulók mondhatják el értékelésüket önmaguk munkájáról, majd társaikról is. Itt előre felhívjuk a figyelmet arra, hogy a pozitívumokra vagyunk kíváncsiak, és csak az építő jellegű kritikára. Fejlődik ezzel a gyerekek önértékelése, önkritikája, pozitív énképük kialakulása.

A gyerekek értékelései után a pedagógusok is kiemelik a nap legfontosabb, legértékesebb momentumait. Minden elkészült produktumot egyesével is értékelünk.

A program zárásaként kiállítás szervezünk az elkészült művekből, amit az iskola többi tanulója, és a külsősök, illetve szülők is megtekinthetnek. Gyakorlatilag értékelésnek tekinthető a kiállításunkat megnéző látogatók létszáma is.

A végzett munkát a program zárásakor zöldség- és gyümölcssalátával jutalmazzuk minden résztvevő számára. (Termelők, szülők szíves hozzájárulása segítségével).

3.9. Eszközök, szükségletek:

A program során természetesen felmerül némi eszköz, illetve anyagszükséglet. Rajzeszközök, papírok, kartonok, előzetesen gyűjtött képek, ragasztók, számítógép, internet, illetve természetesen kerékpárok, fényképezőgép. A talajmintához edények, a kiállításához rajzszőgek, asztalok. A salátákhoz műanyagpohár, műanyag kanalak, zöldségek, gyümölcsök.

Mivel ezek nagy része már korábban is rendelkezésre állt, illetve az ehető része adományból származik, a beszerzés nem terhelte meg túlzottan a költségvetést. A teljes költség két-három ezer forintra tehető.

3.10. Támogató rendszer:

A program megvalósításához internet segítségre is szükségünk van.

Internet: A kistérség és falunk térképe, gabonatípusok fotója, allergiát okozó növények, biokultúra jelentése, halak, vadak, madarak fotói, levegőszennyeződés típusai, globális felmelegedés és okai.

DVD: Pusztaszer c. természetfilm

4. Projekt menete:

A gyerekeket és a külső személyeket előzetesen tájékoztattuk a programról, annak céljairól, a tevékenységekről, a teljesítés kritériumairól, a szükséges időkeretről. Felkértük őket az aktív részvételre

A szükséges eszközöket beszereztük, előkészítettük. A szervezési kérdéseket, a résztvevő pedagógusokat és azok időbeosztását, feladatait egyeztetettük az intézmény vezetőségével. Az érintett pedagógusok megbeszélése után minden rendelkezésre állt a problémamentes kezdésre.

4.1. Nyitókör:

Beszélgető kör: Vitaindító beszélgetés a témáról, annak fontosságáról.

Ráhangelődés.

4.2. Motiváció:

Szűkebb környezetünk tisztelete, megbecsülése mellett a közelgő pályaválasztás is aktualizálja a témát. A gyerekek is érzik a bizonytalanságot, természetes kíváncsiság van bennük.

A sok természet közeli kirándulás, a szabadban tölthető idő még azok számára is vonzó, akik már a pályaválasztásukban határoztak.

NÖVÉNYEK HETE

	Kompetencia	Ismerettartalmak (tananyag)	Feladat	Felelős	Részvevők köre munka-megosztás (tanulók, tanárok, egyéb)	Szükséges eszközök, anyagok	Végrehajtás módja (forma, módszer, technika)	Tanórán kívüli időtartam
1. nap	Természet tudományos	A falunkban termesztett növények fajtái. A növény fejlődésének szakaszai: mag-növény-termés Zöldségek Gabonák Virágok Gyümölcs Gyomok	<p>Irányítás nélküli csoportalakítás: 3-5 fős csoportokban</p> <p>Ötletroham: Sorold fel az összes növényt, ami eszedbe jut – csomagolópapírra Húzzuk ki azokat, amelyek nincsenek Csanyteleken!</p> <p>Alkossunk csoportokat (táblára): zöldség, gyümölcs, gabona, virág, gyom.</p> <p>Egy-egy csoport egy választott kategóriából a fejlődés menetét bemutatja. Közös pontokat keresése. (mag, növény, termés)</p> <p>Különböző gabona magvak (búza, zab, árpa, kukorica, napraforgó) felismerése, a hozzá tartozó növényről internetes kép keresése.</p> <p>A választott kategóriáról rajz, plakát készítése.</p>	osztályfőnök	7, osztály tanulói pedagógus	gabona esetleg gyom magvak Rajzeszközök, ragasztó, előre gyűjtött növényképek	Gyűjtés Csoport munka, egyéni munka	2 óra
2. nap	Természet tudományos, vállalkozói, életpálya építés	Gabonák típusai, Növénytermesztés, a növény fejlődésének fázisai Munkatípusok a fóliás kertészetekben	<p>Kerékpártúra:</p> <p>-vetések keresése: búza, árpa, zab növényeinek megkülönböztetése, préseléshez, szárításhoz 1-1 darab gyűjtése</p> <p>-zöldségkertészet (paradicsom) meglátogatása, a munkálatok megfigyelése, kipróbálása, a termelő tájékoztatása a növény szükségleteiről, gondozásáról, értékesítéséről.</p> <p>-virágkertészet (szegfű) meglátogatása, a munkálatok megfigyelése, a termelő tájékoztatása a növény szükségleteiről, gondozásáról, értékesítéséről.</p>	Kémia tanár	7, osztály tanulói Zákány kertészet Szabados Pál virágkertészet pedagógus	Kerékpár, fényképezőgép	Biciklizés, fotózás	3 óra

3. nap	Természettudományos, kommunikációs	Növénytermesztés, a növény fejlődésének fázisai A növény és a termés részei	Az előző napon látott növényekből egy kiválasztása és bemutatása.	Biológia tanár	7. osztály tanulói pedagógus	Rajz eszközök	csoportos	2 óra
4. nap	Természettudományos, vállalkozói, matematikai, életpálya építés	Növényvédelem, pl.:Cu, S hatása a növényvédelemben. Biokertészet	Kirándulás a helyi növénypatikához. Előadás meghallgatása Pető Sándor mg-i mérnöktől, aki növényvédelemmel és értékesítéssel is foglalkozik. Internetes kutatás a biokertészet témakörben	Biológia tanár	7. osztály tanulói Pető Sándor pedagógus	internet	Séta a növényvédő bolthoz	2 óra
5. nap	Természettudományos Környezeti, vállalkozói, életpálya építés	Biokertészet Gyümölcsök típusai Növények fejlődési fázisai vitaminok	A biokertészetről talált ismeretek megbeszélése Hozott tapasztalatok megbeszélése a gyümölcstermesztéssel, és azok feldolgozásával kapcsolatban Film megnézése az aszalásról és lekvárkészítésről	Technika tanár	7. osztály tanulói pedagógus	internet	Kutatás, csoportmunka	2,5 óra
6. nap	Természettudományos, vállalkozói, életpálya építés, környezeti	Rendszerezés Virágok, gyomok szerepe az életünkben	Internetes kutatás: parlagfű és társai hatásuk az egészségre, teendők kigyűjtése A találatok megbeszélése Az iskola környékének parlagfű mentesítése Plakátkészítés	osztályfőnök	7. osztály tanulói pedagógus védőnő	ragasztó, rajzlapok	páros	2,5 óra
7. nap	vállalkozói, életpálya építés,	A feldolgozás módjai Egészséges táplálkozás higiénia	Görög saláta készítése, elfogyasztása. Az elmúlt hét tapasztalatainak megbeszélése. Miről hallottál, miről nem (pedig szerettél volna)?	osztályfőnök	7. osztály tanulói Pedagógus szülő	Zöldségek, sajt Konyhaeszközök	csoportos	2 óra

ÁLLATOK HETE

	Kompetencia	Ismerettartalmak (tananyag)	Feladat	Felelős	Résztevők köre munka -megosztás (tanulók, tanárok , egyéb)	Szükséges eszközök, anyagok	Végrehajtás módja (forma, módszer, technika)	Tanórán kívüli időtartam
1. nap	természettudományos	A falunkban élő állatok. Az állatok csoportosítása	Finoman irányított csoportalakítás: 3-5 fős csoportokban Ötletroham: Sorold fel az összes állatot, ami eszedbe jut – csomagolópapírra Húzzuk ki azokat, amelyek nincsenek Csanyteleken! Alkossunk csoportokat: haszonállat, házi kedvenc A gyerekeket érdeklő állatok kiválasztása. Rendszerezés. Hozott tollak felismerése. Rajzolás, plakátkészítés: madarak, halak, emlősök	Fizika tanár	7. osztály tanulói pedagógus	Rajzeszközök, ragasztó, előre gyűjtött képek	Gyűjtés Csoport munka, egyéni munka	2 óra
2. nap	Természettudományos, vállalkozói, életpálya építés	Halak, madarak élővilága	Kerékpár túra a helyi halastavakhoz, haltípusok és a madárvilág megfigyelése Beszélgetés a halással a munkájáról.	Testnevelés tanár	7. osztály tanulói Tóth Zoltán halász pedagógus	Kerékpár, fényképezőgép	Biciklizés, fotózás	3 óra
3. nap	Természettudományos,	Védett énekes madarak	Madártojásokat bemutató kiállítás megtekintése	osztályfőnök	7. osztály tanulói pedagógus	Diákigazolvány a belépéshez	csoportos	3 óra
4. nap	Természettudományos, vállalkozói, életpálya építés	Haszonállatok, munkaformák az állatok körül	Kirándulás helyi állattartással foglalkozó vállalkozókhoz: tehén, birka, kecske Munkatevékenységek megfigyelése, kipróbálása. Házi kedvencek simogatása	Magyar tanár	7. osztály tanulói Sebők Mihály Locskai Martin Balogh Mihályné állattartók, pedagógus	Kerékpár, fényképezőgép	Biciklizés, fotózás	3 óra

5. nap	Természettudományos, vállalkozói, életpálya építés, környezeti	vadállatok	A falu határában lévő vadászház megtekintése. A vadásztársaság képviselőjének előadása a helyben található vadak életéről, a vadásztársaság munkájáról.	Történelem tanár	7. osztály tanulói Tápai Ervin vadőr pedagógus	kerékpár	csoportos	3 óra
6. nap	Természettudományos, vállalkozói, életpálya építés, környezeti	rendszerezés	Mi tetszett a legjobban a héten? Rajz elkészítése	rajz tanár	7. osztály tanulói pedagógus	Ragasztó, rajzlapok rajzeszközök	egyéni	2 óra

AZ ÉLETTELEN TERMÉSZET HETE

	Kompetencia	Ismerettartalmak (tananyag)	Feladat	Felelős	Résztevők köre munka -megosztás (tanulók, tanárok , egyéb)	Szükséges eszközök, anyagok	Végrehajtás módja (forma, módszer, technika)	Tanórán kívüli időtartam
1. nap	Természettudományos, környezeti	A levegő szennyeződései, védelme	Internetes kutatás a levegő szennyeződés lehetőségeiről, a globális felmelegedés okairól. A lehetséges szennyeződések számbavétele, mit tehetünk mi, itt a faluban? Plakát készítése	Kémia tanár	7, osztály tanulói pedagógus	internet Rajzeszközök, ragasztó, előre gyűjtött képek	Gyűjtés Csoport munka,	2 óra
2. nap	Természettudományos	A talaj típusai, a talajtípusokhoz köthető növényvilág	Szélsőséges talajtípusok gyűjtése a lakóhelyünkön: feketeföld, homok, szikes talaj. Hol virágzik a kamilla, mire használható?	Földrajz tanár	7, osztály tanulói pedagógus	Kerékpár, Fényképezőgép dobozok	Biciklizés fotózás, gyűjtés	2 óra
3. nap	Természettudományos, környezeti, életpálya építés	A víz szennyeződései és védelme	A lehetséges szennyeződések számbavétele A Tisza cián szennyezésének tanulságai – internetes tájékozódás, majd a találatok megbeszélése Plakát készítése	Kémia tanár	7, osztály tanulói pedagógus	internet Rajzeszközök, ragasztó, előre gyűjtött képek	Gyűjtés Csoport munka,	3 óra
4. nap	Természettudományos, környezeti	Közlekedő edények a természetben	Árvíz, belvíz, védekezés A gátőr munkájának megismerése Gyöngyvirágtól lombhullásig c. film megnézése	fizika tanár	7, osztály tanulói Nagy Pál gátőr pedagógus	kerékpár	csoportos	3 óra
5. nap	Természettudományos, környezeti	környezetvédelem	Film nézés: Az Ópusztaszeri Tájvédelmi Körzet ismeretterjesztő filmje	Biológia tanár	7, osztály tanulói pedagógus	DVD, lejátszó, TV	csoportos	2 óra
6. nap	Természettudományos, vállalkozói, életpálya építés, környezeti	Kiállítás az előző hetek munkáiból	A munkák elhelyezése, rendszerezése	osztályfőnök	7, osztály tanulói pedagógus	Asztalok, rajzszőgek	csoportos	1 óra
7. nap	esztétikai		A kiállított munkák összegyűjtése A végzett munka értékelése, jutalmazása gyümölcssláta készítése, elfogyasztása.	osztályfőnök	7. osztály tanulói pedagógus	Gyümölcsök, konyhaeszközök, poharak.	csoportos	1,5 óra

5. Óravázlatok, tevékenységvázlatok:

1. Növények hetének 3. órája: Látott és kipróbált tapasztalatok feldolgozása, növénytermesztés, a növény fejlődésének fázisai, a növény és a termés részei.

A foglalkozás célja:	A biológiai tapasztalatszerzés. Környezeti kompetencia: szövegértés, rendszerezés, részegész észlelése, emlékezet, figyelem, megfigyelőképesség, összefüggéslátás, kooperatív és önálló munkavégzés, mozgáskoordináció, analízis, szintézis
Időkeret:	90 perc
Ajánlott korosztály:	7. osztály, a kooperatív feladatoknál lehetőség szerint 3fős heterogén csoportok létrehozása
Kapcsolódási pontok:	Tágabb környezetben: anyanyelvi nevelés, szociális nevelés Szűkebb környezetben: természetismereti, környezetvédelmi nevelés Megelőző tevékenységek: spontán beszélgetés, előzetes ismeretek felelevenítése
A képességfejlesztés fókuszai:	Kompetenciafejlesztési szinten: földrajzi, biológiai, környezetvédelmi tapasztalatszerzés NAT fejlesztési feladatok szintjén: természetismereti ismeretszerzés Műveltségterületi fejlesztési feladatok szintjén: szóbeli információk megértése, gondolatok megfogalmazása, lényegkiemelés, összefüggések felismerése.
Kooperatív technikák:	Beszélgető kör, szóforgó, csoportforgó, tárlatlátogatás
Értékelés:	Szóbeli: egyéni, csoport és tanári
Támogatói rendszer:	IKT eszköz Kooperatív tanulási módszerek ismerete

Modulvázlat

Lépések, tevékenységek	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport/a differenciálás lehetőségei	Munkaformák	Módszerek	Eszköz/feladat/gyűjtemény
<p>I. <u>Ráhangolódás</u> A kiránduláson közösen készített fényképek megtekintése számítógépen Beszélgető kör: Mi tetszett legjobban az elmúlt napon? Melyik növény és munkálatai állnak hozzád legközelebb és miért? Van-e olyan fejlődési fázis, amit nem láttunk? Mely munkálatokban vennél részt szívesen?</p>	<p>Környezettudatosságra nevelés. Asszociációs készség, figyelem. Életpálya építés, Anyanyelvi kommunikáció, kifejezőkészség. kapcsolatteremtés. Önálló véleményalkotás, tolerancia.</p>	<p>Az osztály minden tagja szóljon hozzá a témához.</p>	<p>Frontális.</p>	<p>beszélgetés</p>	<p>Számítógép Körben elhelyezett székek</p>
<p>II. <u>Jelentésteremtés</u> 1..A hat csoport egy-egy növényt kártyán kihúz (búza, árpa, paprika, paradicsom, szegfű, gerbera) és bemutatására felkészül.</p> <p>-----</p>	<p>Megfigyelés, emlékezet Asszociációs készség, figyelem. Kifejezőkészség</p> <p>-----</p>	<p>Három fős heterogén csoportok kialakítása Egész osztály</p> <p>-----</p>	<p>kooperatív</p> <p>-----</p>	<p>szóforgó</p> <p>-----</p>	<p>Füzet, íróeszköz</p> <p>-----</p>

<p>2. Az adott növény és megfigyelt munkálatainak bemutatása</p> <p>-----</p>	<p>A tanulás tanulása Kifejezőkészség, anyanyelvi kommunikáció, önbizalom erősítése Életpálya építés</p> <p>-----</p>	<p>Feladatszétoztás Öndifferenciálással Egész osztály</p> <p>-----</p>	<p>-- Egyéni, csoportos Kooperatív</p> <p>-----</p>	<p>-- csoportforgó A csoportszóvivő bemutatja a csoport munkáját</p> <p>-----</p>	<p>gyurmaragasztó</p> <p>-----</p>
<p>3. A hat csoport egy-egy növényt rajzosan, plakát formában is megjelenít. Cél a növény fejlődési fázisainak, termésének, esetleg munkálatainak a bemutatása. A rajzokhoz pár mondatos magyarázó szöveg készítése.</p>	<p>Kifejezőkészség, találékonyság, kreativitás. Ok-okozat viszony felismerése Rész-egész viszony, együttműködés, kooperativitás. Kifejezőkészség</p>	<p>Egész osztály, csoportokban Feladatszétoztás öndifferenciálással</p>	<p>Csoportos</p>	<p>Rajzolás, festés, ragasztás... gyűjtőmunka</p>	<p>Csomagolópapír vagy rajzlap Rajz eszközök Internet, szakkönyvek, tankönyvek</p>
<p>III. Reflektálás visszacsatolás Az elkészült produktumok bemutatása</p>	<p>Önálló véleményalkotás, tolerancia.</p>	<p>Egész osztály</p>	<p>Csoportos</p>	<p>Tárlatlátogatás</p>	<p>A vélemények kifejezésére alkalmas 😊, 😞 képecskék.</p>

<p>IV. Levezetés Zárókör:</p> <p>1. Téma a zöldségevés fontossága, a zöldségek elkészítésének lehetőségei, saláták „recept cseréje”.</p> <p>-----</p> <p>2. Értékelés: a csoportok önértékelése, a tanulók visszajelzései, tanári összegzés</p>	<p>Egészséges életmód, testi-lelki egészség</p> <p>-----</p> <p>önismeret, társismeret, tolerancia, önálló véleményalkotás, állásfoglalás</p>	<p>Egész osztály</p> <p>-----</p> <p>Egész osztály</p>	<p>Csoportos</p> <p>-----</p> <p>Frontális, csoportos és egyéni</p>	<p>Kötetlen beszélgetés</p> <p>-----</p> <p>Értékelés</p>	<p>Körben elhelyezett székek</p> <p>-----</p> <p>Körben elhelyezett székek</p>
--	---	--	---	---	--

2. Állatok hetének 6. órája: A kirándulásokon megismert állatok rendszerezése

A foglalkozás célja:	A biológiai tapasztalatszerzés. Környezeti kompetencia: szövegértés, rendszerezés, szövegértelmező, rész-egész észlelése, emlékezet, figyelem, megfigyelőképesség, összefüggéslátás, kooperatív és önálló munkavégzés, mozgáskoordináció, analízis, szintézis
Időkeret:	90 perc
Ajánlott korosztály:	7. osztály, a kooperatív feladatoknál lehetőség szerint 4 fős heterogén csoportok létrehozása
Kapcsolódási pontok:	Tágabb környezetben: anyanyelvi nevelés, szociális nevelés Szűkebb környezetben: természetismereti, környezetvédelmi nevelés Megelőző tevékenységek: spontán beszélgetés, előzetes ismeretek felelevenítése
A képességfejlesztés fókuszai:	Kompetenciafejlesztési szinten: földrajzi, biológiai, környezetvédelmi tapasztalatszerzés NAT fejlesztési feladatok szintjén: természetismereti ismeretszerzés Műveltségterületi fejlesztési feladatok szintjén: szóbeli információk megértése, gondolatok megfogalmazása, lényegkiemelés, összefüggések felismerése.
Kooperatív technikák:	Szóforgó Csoportforgó Szakértői mozaik Ötletelő kerekasztal Kooperatív mozaik Tárlatlátogatás
Értékelés:	Szóbeli: egyéni, csoport és tanári
Támogatói rendszer:	IKT eszköz Kooperatív tanulási módszerek ismerete

Modulvázlat

Lépések, tevékenységek	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport/a differenciálás lehetőségei	Munkaformák	Módszerek	Eszköz/feladat/gyűjtemény
I. Ráhangolódás A.) a kiránduláson közösen készített fényképek megtekintése számítógépen B.) a kiránduláson látott állatok fotóinak kiosztása, csoportosítása fajok illetve élőhelyek szerint	Emlékezet, figyelem	Egész osztály	Frontális	Csoportos	Számítógép
	Figyelem, logikus gondolkodás, emlékezet	Egész osztály	Irányított csoportalakítás (heterogén csoportok kialakítása)	Csoportos	Fényképek
II. Jelentésteremtés 1. a fotókon látott állatok rendszerezése fajok, élőhelyek, táplálkozás, szaporodás szempontjából. Tulajdonságok gyűjtése	Rész, egész észlelése, megfigyelés, gondolkodás, emlékezet, megfigyelőképesség	Egész osztály	Csoportos,	Szóforgó	Fényképek, A/4-es lapok, íróeszközök

2. a gyűjtött tulajdonságok rendszerezése	Problémamegoldás, figyelem, összefüggéslátás, gondolkodás	Egész osztály	Csoportos	Szakértői mozaik	A/4-es lapok, íróeszközök
3. Az információk megfigyelése, elhelyezése plakáton. Kiegészítés rajzzal, fényképekkel	Finom motorika, gondolkodás, emlékezet, figyelem, kooperatív munkavégzés	Egész osztály	Csoportos	Ötletelő, kooperatív mozaik	Csomagolópapír, rajz és íróeszközök, fényképek
4. Az elkészült plakátok megtekintése, ellenőrzése, értékelése.	Figyelem, megfigyelőképesség, empátia	Egész osztály	Csoportos	Tárlatlátogatás, megbeszélés, értékelés	Elkészített plakátok
5. A gyűjtött információkból prezentáció készítése párokban	Szövegértés, szövegértelmezés, problémamegoldás	Egész osztály	Páros	Prezentáció készítése	Prezentációk papíron, illetve számítógépen
6. a prezentációk bemutatása	Előadókészség, empátia	Egész osztály	Páros	Bemutató	Számítógép, plakátok
III. Reflektálás					
1. ismeretek rögzítése	Emlékezet, megfigyelés	Egész osztály	Kooperatív	Megbeszélés	Füzet, íróeszköz
2. Értékelés: a csoportok önértékelése, a tanulók visszajelzései, tanári összegzés	Logikus gondolkodás Emlékezet, önismeret, társismeret	Egész osztály	Frontális, csoportos és egyéni	Megbeszélés	Értékelő kártyák

3. Élettelen természet 1. órája: A levegő szennyezése és védelme

A foglalkozás célja:	A környezeti tapasztalatszerzés. Környezeti kompetencia: szövegértés, rendszerezés, szövegértelmező, rész-egész észlelése, emlékezet, figyelem, megfigyelőképesség, összefüggéslátás, kooperatív és önálló munkavégzés, analízis, szintézis
Időkeret:	90 perc
Ajánlott korosztály:	7. osztály, a kooperatív feladatoknál lehetőség szerint 4 fős heterogén csoportok létrehozása
Kapcsolódási pontok:	Tágabb környezetben: anyanyelvi nevelés, szociális nevelés Szűkebb környezetben: természetismereti, környezetvédelmi nevelés Megelőző tevékenységek: spontán beszélgetés, előzetes ismeretek felelevenítése
A képességfejlesztés fókuszai:	Kompetenciafejlesztési szinten: földrajzi, biológiai, kémiai, környezetvédelmi tapasztalatszerzés NAT fejlesztési feladatok szintjén: természetismereti ismeretszerzés Műveltségterületi fejlesztési feladatok szintjén: szóbeli információk megértése, gondolatok megfogalmazása, lényegkiemelés, összefüggések felismerése.
Kooperatív technikák:	Beszélgető kör Szakértői mozaik Csoportforgó Tárlatlátogatás Szóforgó
Értékelés:	Szóbeli: egyéni, csoport és tanári
Támogatói rendszer:	IKT eszköz Kooperatív tanulási módszerek ismerete

Modulvázlat

Lépések, tevékenységek	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport/a differenciálás lehetőségei	Munkaformák	Módszerek	Eszköz/feladat/gyűjtemény
<p><u>I. Ráhangolódás</u> Beszélgető kör: Miért jobb falun lakni, és miért rosszabb, mint városban? Az erdő a Föld „tüdeje”. Mit jelentenek a szavak: szmog, üvegházhatás, globális felmelegedés, savas eső?</p>	<p>Környezettudatosságra nevelés. Asszociációs készség, figyelem. Logikus gondolkodás, kifejezőkészség. Anyanyelvi kommunikáció, kapcsolatteremtés. Önálló véleményalkotás, tolerancia.</p>	<p>Az osztály minden tagja szóljon hozzá a témához.</p>	<p>Frontális.</p>	<p>beszélgetés</p>	<p>Körben elhelyezett székek</p>
<p><u>II. Jelentésteremtés</u> 1. Rövid ismeretterjesztő kisfilm megnézése és megbeszélése a természetes levegőszennyezés lehetőségeiről: bomlástermékek, virágpór, vulkáni gázok. ----- 2. Négy részből álló rövid szöveg feldolgozása. Az ipar, a mezőgazdaság, a közlekedés, a lakosság</p>	<p>Környezettudatosságra nevelés. Asszociációs készség, figyelem. véleményalkotás, tolerancia. ----- Szövegértés, lényegkiemelés A tanulás tanulása</p>	<p>Egész osztály ----- Négy fős heterogén csoportok kialakítása Feladatszétosztás</p>	<p>frontális ----- Egyéni, csoportos Kooperatív</p>	<p>filmnézés Megbeszélés szakértői mozaik</p>	<p>PC, DVD, projektor Füzet, íróeszköz ----- Füzet, íróeszköz</p>

<p>levegőszennyezésének lehetőségeiről</p> <p>-----</p> <p>3. A négy csoport egy-egy témát rajzosan, plakát formában is megjelenít. Cél a figyelem felhívása!</p>	<p>-----</p> <p>Kifejezőképesség, találékonyság, kreativitás. Ok-okozat viszony felismerése Rész-egész viszony, együttműködés, kooperativitás.</p>	<p>öndifferenciálással Egész osztály</p> <p>-----</p> <p>Egész osztály, csoportokban</p> <p>Feladatszétosztás öndifferenciálással</p>	<p>-----</p> <p>Csoportos</p>	<p>-----</p> <p>Rajzolás, festés, ragasztás...</p>	<p>-----</p> <p>Csomagolópapír vagy rajzlap Rajz eszközök</p>
<p>III. Reflektálás visszacsatolás</p> <p>Az elkészült produktumok bemutatása</p>	<p>Kifejezőképesség, Önálló véleményalkotás, tolerancia.</p>	<p>Egész osztály</p>	<p>csoportos</p>	<p>tárlatlátogatás</p>	<p>A vélemények kifejezésére alkalmas 😊, ☹️ képecskék.</p>
<p>IV. Levezetés Zárókör: 1. Ismétlés kérdések alapján 2. Mit tehet az ember általában? 3. Mit tehetünk mi gyerekek a tisztább levegőért? 4. Értékelés: a csoportok önértékelése, a tanulók visszajelzései, tanári összegzés</p>	<p>Emlékezet A környezettudatosság erősítése Logikus gondolkodás</p> <p>önismeret, társismeret, tolerancia, önálló véleményalkotás, állásfoglalás</p>	<p>Egész osztály</p>	<p>Kooperatív</p> <p>Frontális, csoportos és egyéni</p>	<p>Szóforgó</p> <p>Megbeszélés</p>	<p>Körben elhelyezett székek</p>

6. Ajánlás

A projekt megvalósítása során nagyon sok továbbfejlesztési ötlet adódott, ami a tervezett programok kibővítésének, átalakításának lehetőségét vetette fel. Rá kellett jönnünk, hogy a gyerekeket tényleg érdekli annak a környezetnek a kultúrája, hagyományai, amiben élnek, ugyanakkor nagyon hiányosak az ismereteik. Hiányzik az élményeikből a hétköznapi élet megtapasztalása, a házi munkák kipróbálása, kevés a tapasztalatuk a természet- és környezetvédelemről. A tankönyvek ismereteit megtanulandónak ismerik ugyan el, de nehezen tudják összehozni a valósággal.

Amennyiben az iskola az életre nevel, használható ismereteket szeretne nyújtani, ezeket a problémákat meg kell oldania, ehhez kiváló segítség ez a projekt. Lehet, nem csak 6-7 napot kellene egy-egy témával foglalkozni, hanem egy hónapot is ki lehetne tölteni tartalommal.

Javasoljuk minden olyan iskolának ezt a projektet, amely szeretné a gyermekeit az életre nevelni, településük jövőjét azáltal biztosítani, hogy megtartják a lakosságot, bemutatva, megismertetve a helyi munkalehetőségeket, védve és tudatosan alakítva saját környezetüket.

Javasoljuk azoknak is, akik többet vannak a négy fal között, mint amit a gyerekek szívesen elviselnek, hiszen a kirándulásokkal a tanulási kedv is növekszik, ami év vége felé nem egy rossz dolog.

Valamint javasoljuk azoknak, akik szeretnék a közösségi szellemet erősíteni, a másság elfogadását, a toleranciát fejleszteni, a gyerekek együttműködő készségét jól kihasználni, hogy tanulóik megtapasztalják a közös munka örömét. S emellett az sem elvetendő, hogy gyorsabban, biztosabban fejlődnek a kulcskompetenciáik.

7. Mellékletek

7.1 Értékelő lap

TUDOM	TUDNI SZERETNÉM	MEGTANULTAM

7.2 Krémes eperlekvár banánnal

Hozzávalók:

800 g földieper (előkészítve mérjük le)
450 g banán (kb. 2 banán - előkészítve mérjük le)
1 tasak **Dr. Oetker Befőzőcukor Extra 2:1**

Előkészítés:

A földiepret megtisztítjuk, megmossuk, apróra vágjuk, és 800 g-ot kimérünk. A banánokat meghámozzuk, 450 g-ot kimérünk és pürésítjük.

Elkészítés:

Az epret és a banánpürét egy főzőedénybe tesszük, a befőzőcukorral jól elkeverjük, és állandó keverés mellett nagy lángon felforraljuk, majd továbbra is keverve legalább 3 percig zubogva forni hagyjuk. Ha szükséges, a habot eltávolítjuk a tetejéről, és azonnal az előkészített üvegekbe töltjük, jól lezárjuk, majd 5 percre fejjel lefelé állítjuk.

7.3 Görög saláta recept

Hozzávalók:

6 közepes méretű paradicsom, 1/2 kígyóuborka, 16-20 fekete olajbogyó, 200 g feta sajt, 1 lilahagyma, olívaolaj, oregano

Elkészítés:

1. A paradicsomokat félbe, majd negyedekre vágjuk, az uborkát szeleteljük.
2. A feta sajtot egyforma kockákra vágjuk, a lilahagymát szeleteljük.
3. Tálba tesszük a hozzávalókat, olívaolajjal locsoljuk és morzsolt oreganoval hintjük.

7.4 Biokert tippek:

Legyen madárbarát a kertünk!

Hiába harmonikus a kertünk, ha nem veri fel madárdal. A tollas kis jószágok nemcsak azért szívesen látott vendégeink, mert megeszik a kártékony rovarokat, hanem mert hangjuktól elevennek, természetesnek érezzük környezetünket.

Madarak a kertben, ablakban

Sokunknak a zord tél viszontagságait segít elviselni a madáretetőn csivitelő tarka kis madarak látványa mások a reggeli ébredés nehézségeit enyhítik néhány pillanatnyi nézelődéssel.

Üvegházi biotippek

A nyár folyamán az üvegházakban a cserepes virágok homokban álljanak, és ezt a réteget folyamatosan tartjuk nedvesen, hogy a növények a cserép nyílásain keresztül vizet vehessenek fel. A homokot télen távolítsuk el a jobb szellőzés érdekében.

Növényi permetlevek

A feketeribiszke lombvesztése ellen a csalánleves öntözéssel védekezhetünk. Először rügyfakadás idején, majd letermés után. A csalánlével a gyümölcsfákon a fagy okozta károkat is bekenhetjük. A massa kitűnő faápoló anyag.

Kártevőriasztó növénytársítások

A bazsalikom mellett az uborka hosszú ideig egészséges marad, bőven terem és nem lepi meg korán a lisztharmat.

7.5 Petőfi Sándor: A Tisza

Nyári napnak alkonyúlatánál
Megállék a kanyargó Tizánál
Ott, hol a kis Túr siet beléje,
Mint a gyermek anyja kebelére.

A folyó oly símán, oly szelíden
Ballagott le parttalan medrében,
Nem akarta, hogy a nap sugára
Megbotoljék hajjai fodrába'.

Síma tükrén a piros sugárok
(Mint megannyi tündér) táncot jártak,
Szinte hallott lépteik csengése,
Mint parányi sarkantyúk pengése.

Ahol álltam, sárga fűny-szőnyeg
Volt terítve, s tartott a mezőnek,

Melyen a levágott sarju-rendek,
Mint a könyvben a sorok, heverték.

Túl a réten néma méltóságban
Magas erdő: benne már homály van,
De az alkony üszköt vet fejére,
S olyan, mintha égne s folya vére.

Másfelől, a Tisza tulsó partján,
Mogyoró- s rekettye-bokrok tarkán,
Köztök egy csak a nyílás, azon át
Látni távol kis falucska tornyát.

Boldog órák szép emlékeképen
Rózsafelhők usztak át az égen.
Legmesszebről rám merengve néztek
Ködön át a mármárosi bércek.

Semmi zaj. Az ünnepélyes csendbe
Egy madár csak néha füttyentett be,
Nagy távolban a malom zugása
Csak olyan volt, mint szunyog dongása.

Túlhan, vélem átellenben épen,
Pór menyecske jött. Korsó kezében.
Korsaját mig telemerítette,
Rám nézett át; aztán ment sietve.

Ottan némán, mozdulatlan álltam,
Mintha gyökeret vert volna lábam.
Lelkem édes, mély mámorba szédült
A természet örök szépségétül.

Oh természet, oh dicső természet!
Mely nyelv merne versenyezni véled?
Mily nagy vagy te! mentül inkább hallgatsz,
Annál többet, annál szebbet mondasz. -

Késő éjjel értem a tanyára
Fris gyümölcsből készült vacsorára.
Társaimmal hosszan beszélgettünk.
Lobogott a rőzseláng mellettünk.

Többek között szóltam én hozzájuk:
"Szegény Tisza, miért is bántjátok?
Annyi rosszat kiabáltok róla,
S ő a föld legjámorabb folyója."

Pár nap mulva fél szendergésemből
Félrevert harang zugása vert föl.

Jön az árvíz! jön az árvíz! hangzék,
S tengert láttam, ahogy kitekinték.

Mint az örült, ki letépte láncát,
Vágtatott a Tisza a rónán át,
Zúgva, bögve törte át a gátot,
El akarta nyelni a világot!

7.6 Csanytelek térképe

7.9 A gyerekek előre összegyűjtött kérdései a növénypatika tulajdonosához:

- A bolt a magántulajdona vagy csak eladó, alkalmazott az üzletben?
- Milyen iskolai végzettséggel rendelkezik?
- Pontosan mit forgalmaz?
- Hogyan telik egy nap az üzletben, milyen munkafolyamatok vannak?
- Miért van bezárva néhány vegyszer?
- A főiskolai végzettség nélkül is tudná vezetni a boltot?
- Napi hány órát igényel a bolt irányítása?
- Ez a sok munka mellett azért jut idő a családra is?